

מעדני שבת

פרשת אחרי מות-קדושים תשפ"ג

גליון שד"מ

— מעדנים על הפרשה בהלכה ובאגדה —

נערך בס"ד ע"י מתתיהו אליהו הכהן זילביגר

איסור יחוד

בעלה בעיר

איתא בגמ' (קידושין פ"א.) אמר רבה בעלה בעיר אין איסור יחוד, רש"י מפרש משום שמפחדת מבעלה דלמא השתא אתי. אבל הרמב"ם והשו"ע (סעי' ח') כתבו שהטעם מפני שאימת בעלה עליה.

השבט הלוי (ג' ק"פ) כתב נ"מ אם בעלה הגיד לה שמפליג רחוק בעיר וביותר בזמנינו שמדברים דרך טלפון ממקום עבודה להבית ומקום עבודה הוא רחוק שלפי רש"י כיון שהוא מדבר בטלפון א"כ בודאי אין פחד כלל דלמא יבא פתאום תוך שיעור יחוד אבל להרמב"ם דאימת בעלה עליה גורם, א"כ מכ"ש כשהיא מדברת אתו ושומעת קולו אימתו עליה ואין איסור יחוד.

השו"ע ממשיך שאם היה זה גס בה, כגון שגדלה עמו או שהיא קרובתו או אם קינא לה בעלה עם זה לא יתייחד עמה אף על פי שבעלה בעיר.

הפתחי תשובה שם כתב בשם החכמת אדם דדוקא בביתה אין בה משום יחוד אבל אם הולכת לבית אחר אע"פ שבעלה בעיר יש בה משום יחוד, דבזה לא שייך דמסתפי מבעלה השתא אתי כיון דאינו יודע היכן היא, ואף בידועת שיוודע היכן היא מ"מ אם בעלה נתן לה רשות ללכת לבית פלוני וכ"ש כשנתן לה רשות לדבר דבר סתר עם פלוני ולהסגיר הדלת דאסור כי אין שייך אימת בעלה.

דנו הפוסקים אי מהני בעלה בעיר להתיר יחוד עם גוי או אדם פרוץ.

הבינת אדם כתב שאין איסור יחוד באיש אחד עם שתי נשים כשאחת מהן בעלה בעיר.

דנו הפוסקים אם לאיש מהני מה שאשתו בעיר, ולכאור' הוא תלוי בנ"ל שלפי רש"י דחוששת לשמא יבוא בעלה פתאום הביתה א"כ אותה אימה יש גם על הבעל כשאשתו בעיר שהוא מפחד דלמא תבוא היא פתאום. אבל להרמב"ם שיש לאשה אימה בעצם הידיעה שבעלה בעיר וזה מונע אותה מלמעביד איסורא א"כ אפשר דאימה זאת אין לבעל מאשתו. הבית שמואל (ס"ק כ"ב) כתב שמהני אשתו בעיר, אך הרבה פוסקים מפקפקין עליו.

פתח פתוח ליה"ר

השו"ע (סעי' ט') פוסק בית שפתחו פתוח לרשות הרבים אין איסור יחוד. הפתחי תשובה מביא מחל' אי צריך דוקא פתוח ולא די פתח סתום שאינה נעולה או זה גם מהני. וכתב שפתח פתוח מהני רק ביום אבל לא מאוחר בלילה כי כשאין עובר ושב ברה"ר מאי מהני פתח פתוח.

החלקת מחוקק כתב שפתח פתוח לא מהני במי שלבו גס בה, אבל הט"ז חולק ומתיר. בספר דבר הלכה כתב שפתח פתוח מהני אפי' להתייחד עם גוי או אדם פרוץ.

תינוק עמה

השו"ע (סעי' י') כתב שמותר להתייחד עם אשה שיש עמה תינוקת קטנה שיוודעת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה, שאינה מזנה לפנייה לפי שהיא מגלה את סודה. ומשמע שהוא מבין ג' עד בן ט'. וה"ה כשיש עמה תינוק.

היתר זה מהני גם עם מי שלבו גס בה וכן עם נכרי.

החלקת מחוקק כתב שהיתר זה מהני רק בעיר אבל לא בדרך, דשמא תלך למקום צנוע ותזנה. הט"ז חולק ומתיר גם בדרך.

החינוך (מצוה קפח) על הפסוק (יה, ו) 'איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה', כותב שנכלל במצוה זו שאסור להתייחד עם כל העריות.

מבואר בגמ' ע"ז (ל"ו:) שיחוד עם ערוה אסור מן התורה, וכשאירע מעשה אמנון ותמר גזר דוד ובית דינו על ייחוד פנויה ואף על פי שאינה ערוה. אך פנויה שהיא נדה בכלל עריות היא, ובתולות דידן כולם בחזקת נדות הן משיגיע להן זמן וסת. ושמאי והלל גזרו על ייחוד עם נכרים.

הפרישה (אה"ע כ"ב א') כתב שגם חייבי לאוין הם בכלל איסור יחוד דאורייתא אבל הקרית ספר (איסורי ביאה כ"ב) כתב שיחוד בחייבי לאוין אינו אסור מדאורייתא, דבעריות דהו דומיא דאמו הוא דגלי קרא דאסור מדאורייתא.

המנחת חינוך שם כתב שלפי הפרישה א"כ כהן אסור מן התורה להתייחד עם נכרית משום זונה. וכן דוקא נכרית פנויה הוא בכלל גזרתם אבל נכרית אשת איש איכא עשה ודבק באשתו ויש בזה איסור יחוד מן התורה.

מבואר ברמב"ם ושו"ע שהאיסור יחוד הוא מפני שדבר זה גורם לגלות ערוה, ואין הגזירה שמא יגרום היחוד לקרב אותן וילכו פעם אחרת למקום אחר לסתירה וביאה אלא הגזירה שמא ביחוד הזה עצמו יבאו לידי ביאה, ומה"ט נקטו הפוסקים דלשעה מועטת שאין בה כדי טומאה, דהיינו פחות משיעורא דלצלות ביצה ולגומעה אין איסור יחוד. (ונ"מ כגון במעלית)

השו"ע (כ"ב א') פוסק א"כ עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה אין איסור יחוד, ונכלל בזה גם נכדים עם סבין וסבתות. הבית שמואל מביא מחל' אי מותר להתייחד עם אחותו לפי שעה. ונוהגים להקל אבל לדור עמה אסור. עוד כתב השו"ע (סעי' י"א) תינוקות שהיא פחותה מבת שלשה ותינוק פחות מבת תשע, מותר להתייחד עמהן, שלא גזרו על יחוד אלא בראוין לביאה.

עם כמה אנשים או נשים

השו"ע כתב לא תתייחד אשה אחת אפי' עם אנשים הרבה, עד שתהיה אשתו של אחד מהם שם. הרמ"א שם חולק ופוסק דאשה אחת מתייחדת עם שני אנשים כשרים, אם הוא בעיר, וסתם אנשים כשרים הם. אבל אם הם פרוצים אפילו עם י' אסור. וכל זה בעיר אבל בשדה או בלילה אפי' בעיר בעינין שלשה אפי' בכשרים, דחיישינן שמא יצטרך אחד לנקביו וילך ממנה ותשאר היא עם אחד, וכן בלילה חיישינן שמא יישן אחד מהם וישאר השני עמה.

עוד כתב השו"ע וכן לא יתייחד איש אחד אפילו עם נשים הרבה. הרמ"א כתב שיש מתירין איש אחד עם נשים הרבה דהיינו ג' נשים, אם אין עסקו עם הנשים. החכמת אדם כתב שזה דוקא כשאין לבו גס בהן.

השו"ע כתב שכשיש נשים הרבה עם אנשים הרבה אין איסור יחוד לכו"ע. הבית שמואל מפרש דוקא שלשה עם שלש אבל ב' עם ב' אסור דלא כב"ח שהקיל בתרי ותרי. הפתחי תשובה כתב דוקא בסתם בני אדם אך בפריצים יש להחמיר גם בשלשה עם שלש.

אשתו עמו

השו"ע פוסק כל אשה שאסור לאיש להתייחד עמה אם אשתו עמו הרי זה מותר כי אשתו משמרתו אבל לא תתייחד ישראלית עם נכרי אפי' שאשתו של הנכרי עמו.

כתיב (טז, א) 'וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן כו', הירושלמי (יומא ריש פרק א') תמה הא בני אהרן באחד בניסן מתו ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום הכיפורים, ומיישב ללמדך שכשם שיום הכיפורים מכפר על ישראל כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל, א"ר בא בר בינה למה סמך הכתוב מיתת מרים לפרשת פרה ללמדך שכשם שאפר פרה מכפרת על ישראל כך מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל.

המשך חכמה מבאר דיום הכיפורים מכפר מצד שהוא עת רצון, והוא ענין סגולי למקום ברוך הוא אשר בו יכפר עון עמו בני ישראל, כן במיתת צדיקים הוא עת רצון, והקב"ה שש ושמח בבוא אליו נקי וצדיק ומכפר, והוא מצד הסגולה. אך בתנאי שיהיה כיום הכיפורים, וכמו שיום הכיפורים רק מכפר כשקראוהו מקרא קודש ולא במבזהו ואינו מחשיבו בלבו, כן בצדיק אם מחשיבו ומרוממו אז מיתתו מכפרת, ולא במבעט בלבו את הצדיק ואינו מחשיבו.

ואח"כ אמר שמיתת צדיק היא דוגמת פרה אדומה, כמו שמפרה אדומה גורמת טהרה כן על ידי מיתת צדיק נתעורר האדם לעשות תשובה ולטהר מחטאיו, שמתבונן אם בארזים נפלה שלהבת וכו', או על דרך הני בריוני דרבי זירא דאמרו עד השתא הוי לן גברא דבעי רחמי עלן וכו', וזהו ענין טהרה כמו פרה אדומה.

כתיב (יח, ג) 'כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו' ואיתא בספרא (פרשה ח סוף פרק יב) מנין שלא היתה אומה באומות שהתעיבו מעשיהם יותר מן המצריים תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, מנין לדור אחרון שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם תלמוד לומר כמעשה ארץ מצרים לא תעשו, מנין למקום שישבו בו ישראל שהתעיבו מעשיהם יותר מכולם תלמוד לומר אשר ישבתם בה ולא תעשו, ומנין שישבתם של ישראל גרמה להם לכל המעשים הללו תלמוד לומר אשר ישבתם בה לא תעשו.

ותמהו המפרשים מה הביאור שישבתם של כלל ישראל גרמו לזה, הא מבואר בחז"ל שכלל ישראל היו גדורים מעריות במצרים.

הראב"ד שם מפרש שבעון ששעבדו את כלל ישראל באו לזה כי עבירה גוררת עבירה. האזנים לתורה מבאר שאצל כלל ישראל החוקים ומשפטים נתונים מהקב"ה ובין אם אנו מצליחים על ידם ובין אם מפסידים אנו מקיימים אותן, משא"כ אצל שאר האומות הם תמיד עושים מה שע"י אפשר להצליח, ולכן אצל המצרים בתחילה כתוב במדרש שיוסף מלך הוא גדר עצמו וגם את המצרים מעריות כי אז ראו המצריים שיוסף הצליח מאד בזה שהוא גדר את עצמו מהעריות ונעשה מלך שלא ע"פ הטבע ולכן גם הם גדרו את עצמן אבל אח"כ כשראו שכלל ישראל נהיו עבדים הם אמרו הפוך שלהיות גדור מעריות אינו טוב ולכן אמר המדרש שדור אחרון של המצרים היו מתועבים ביותר כי הם אמרו שמה שכלל ישראל גדורים בעריות הוא גורם להם את השעבוד ולכן התחילו הם להיות פרוצים ביותר.

כתיב (טז, לד) 'כאשר ציוה ה' את משה', רש"י מפרש להגיד שבחו של אהרן שלא לבש הבגדים לגדולתו כ"א כאשר ציוהו ה'.

החתם סופר תמה מה גדולה יש בלבישה זו של בגדי לבן אדרבה בגדי זהב המה יותר מכובדין. ומיישב שאהרן היה בוש בבגדי זהב מפני חטא עגל שנעשה מזהב, ומזה הטעם גופא לא נכנס לשמש ביוה"פ לפני ולפנים בבגדי זהב, והיה לו לשמוח ביוה"כ שיסיר בושותו וילבש בגדי לבן, קמ"ל אדרבה ניחא ליה להתבייש כי היכא דתיהוי ליה כפרה, ורק לבש בגדי לבן משום צווי ה'.